

ГОЛОВКОВ Олександр,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ БАЗОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зусилля законодавчих та виконавчих органів державної влади в останній час спрямовані на напрацювання нових механізмів у сфері проходження військової служби, мобілізації та військового обліку, що обумовлено необхідністю викорінювання існуючих «радянських підходів», удосконалення існуючої системи та запровадження дієвих процедур, здатних забезпечити потреби сектору безпеки й оборони України, у тому числі з урахуванням триваючої військової агресії російської федерації проти України, нарощування зусиль агресора щодо подальшого захоплення території нашої держави. Така діяльність, безсумнівно, не можлива без внесення відповідних змін та доповнень до положень чинного законодавства та прийняття нових нормативно-правових актів у цій сфері, про що свідчить наявність чисельних законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, частина з яких уже прийнята, а інші перебувають на розгляді.

Серед таких проєктних документів слід зазначити проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» (реєстр. № 10449 від 30.01.2024) [1], яким зпоміж інших нововведень запроваджується система базової загальновійськової підготовки, проблемним питанням реалізації якої і буде присвячено нашу доповідь.

Зазначеним законопроектом пропонується внесення змін до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», доповнивши його положення статтею 10-1 «Базова загальновійськова підготовка» такого змісту:

«1. Базова загальновійськова підготовка проводиться з метою здобуття громадянами України військово-облікової спеціальності, навичок і умінь, необхідних для виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Базова загальновійськова підготовка проводиться у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту, закладах освіти із специфічними умовами навчання, що

здійснюють підготовку поліцейських, а також у закладах вищої освіти всіх форм власності.

Для проведення базової загальновійськової підготовки залучаються громадські організації та об'єднання, у тому числі громадські об'єднання ветеранів війни.

3. Порядок проведення базової загальновійськової підготовки визначаються цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

4. Базова загальновійськова підготовка включається до навчальних планів закладів вищої освіти всіх форм власності як окрема навчальна дисципліна.

Базова загальновійськова підготовка в закладах вищої освіти всіх форм власності проводиться з громадянами України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно).

Від проходження базової загальновійськової підготовки в закладах вищої освіти всіх форм власності звільняються громадяни:

які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби;

які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах;

які проходили військову службу.

5. Під час практичних занять, передбачених навчальними планами базової загальновійськової підготовки, на громадян України, які проходять таку підготовку, поширюються права та обов'язки, встановлені законами

для військовозобов'язаних, призваних на навчальні (перевірочні) збори» [1].

Аналіз пропонованої норми дозволяє нам стверджувати про деякі проблемні аспекти її реалізації, у випадку прийняття зазначеного вище проєкту законодавчого акту.

По-перше, пропонованою нормою передбачено запровадження базової загальновійськової підготовки у якості окремої навчальної дисципліни у навчальних планах всіх закладів вищої освіти. Враховуючи положення зазначеної статті, можемо стверджувати, що така підготовка є обов'язковою. Із цього випливає, що вона повинна запроваджуватися як обов'язкова освітня компонента всіх без винятку освітніх програм. У цьому випадку виникає декілька питань: чи на всіх освітніх рівнях повинна запроваджуватися така підготовка, чи це відносно лише першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; якими саме програмними компетентностями й результатами навчання буде забезпечено її запровадження в освітні програми. Щодо першого питання, вважаємо, що воно повинно бути конкретизовано в нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, які визначають порядок проведення базової загальновійськової підготовки. На нашу думку, така підготовка повинна бути запроваджена лише на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Щодо другого питання, то воно може бути вирішене двома шляхами: перший – шляхом реалізації автономії закладів вищої освіти, у то-

му числі наданням їм права самостійного формулювання програмних компетентностей і результатів навчання, які відповідатимуть освітній компоненті «Базова загальношкільська підготовка»; другий – шляхом внесення відповідних змін до стандартів вищої освіти. На нашу думку, перший варіант є більш прийнятним і менш ресурсозатратним.

По-друге, у пропонованій нормі зазначається, що базова загальношкільська підготовка в закладах вищої освіти всіх форм власності проводиться з громадянами України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно), а також надається перелік осіб, які звільняються від її проходження. Враховуючи це, цілком доречним постає запитання: у випадку запровадження зазначеної освітньої компоненти у якості обов'язкової, яким чином відведені на її вивчення кредити в межах освітньої програми будуть зараховані тій категорії здобувачів вищої освіти, яка звільняється від її проходження, адже освітня програма є єдиною для всіх. І це ще один виклик на шляху реалізації базової загальношкільської підготовки. Ми вважаємо, що одним із варіантів вирішення зазначеної проблеми може стати передбачення в нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, які визначатимуть порядок проведення базової загальношкільської підготовки, заміни зазначеної освітньої компоненти для осіб, які звільняються від її вивчення, навчальною дисципліною, яка б, наприклад, формувала компетентності

у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.

У цілому, позитивно оцінюючи актуальність і необхідність запровадження базової військової підготовки в закладах вищої освіти, вважаємо, що механізм її реалізації повинен бути чітко продуманий та визначений на рівні нормативно-правових актів, які визначатимуть порядок її проведення, з урахуванням у тому числі виявлених нами проблемних аспектів її запровадження.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» (реєстр. № 10449 від 30.01.2024). URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43604>. (дата звернення: 03.04.2024).

ГОРЕЛОВ Юрій,

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та DATA-технологій
Харківського національного
університету внутрішніх справ
(м. Харків, Україна)

ГАБОРЕЦЬ Ольга,

доктор філософії, доцент,
доцент кафедри оперативного-розшукової діяльності та
інформаційної безпеки Донецького державного
університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)